سندی ترجمہ

رسالہ مقابر الاولیاء

جُزِ اول

جناب حضرت قبلہ عبداللہ جان سرہندی مجددی

عرف شاہ آقا صاحب فاروقی

درگاہ شریف ٹنڈو سائینداد

ضلع حیدرآباد

نحمده ونصلي ونسلم

حضرت ڪلاچي صاحب پشاور واري جا احوال

سندن نالو مبارڪ غلام محمد آهي - سندن لقب آهي قدوة الاولياء
۽ مشهور آهن حضرت جي ڪلاچي نالي سان - پاڻ فرزند آهن
قطب الاقطاب حضرت غلام محمد معصوم جا ۽ حضرت غلام محمد معصوم
فرزند آهن امام العارفين حضرت محمد اسماعيل جا ۽ حضرت محمد اسماعيل
فرزند آهن قطب زمان تاج الاولياء حضرت خواجه صبغة الله جا
۽ خواجه صبغة الله فرزند آهن حضرت عروة الوثقى خواجه محمد معصوم جا.
۽ حضرت خواجه محمد معصوم فرزند آهن حضرت امام رباني مجدد الف
ثاني شيخ احمد فاروقي سرهندي جا -

حضرت جي صاحب جي اهڙي نسبتي ڏاڏن جي تربتون سرهند شريف
۾ آهن - اڄڪان اٽڪل اسي سال اڳ هن فقير جو ڏاڏو
حضرت خواجه عبدالرحمٰن مريدن جي جماعت سان گڏ ڪي سرهند شريف
ويهي ۽ اتي نصف ڏاڏن جي قبرن مبارڪن ۽ تربتن مبارڪن
۽ مسجد شريف جي مرمت ڪرائي هوائين ۽ هو هيءَ قربي قبرو

صاحب جي ناليءِ وفات جي تاريخ مرحوم سيد ميران محمد شاهه ٽکڙائي
ڪان لکرائي جيڪي هن اُن جا اڄ ڏينهن تائين هن مرحوم جو يادگار
موجود آهي.

حضرت جي صاحب پنهنجي والد کان علم ظاهري جي تحصيل ڪئي
خاص ڪري حديث شريف جا پاڻ وڏا ماهر هوا اهڙي نموني جو
هر هڪ عبارت هر هڪ حڪم ۽ هر هڪ ڳالهه تي هڪ حديث بيان ڪندا هوا
علم ظاهري حاصل ڪرڻ کان پوءِ پنهنجي والد شريف کان معرفت ۽ باطني
علم حاصل ڪيائون ۽ آخر ۾ تمام اعلى درجي ۽ ڪمال حاصل ڪيائون.
پوءِ سندن والد شريف کين پنهنجو خليفو بنايو ۽ کين مريد ڪرڻ جي اجازت
عطا ڪئي ۽ پنهنجي جاءِ نشين مقرر ڪيو جڏهن ته پنهنجي والد بزرگوار جي
حياتي ۾ ئي پاڻ سندن گادي تي ويٺا ۽ سندن والد حضرت محمد معصوم ثاني
پنهنجي ٻين مريدن معتقدن ۽ پنهنجي ٻين فرزندن کي به فيض حاصل
ڪرڻ لاءِ سندن حوالي ڪيو. حضرت جي صاحب جي فيض ۽ ڪمال ڪري هن
سبب نقشبندي طريقي کي تمام گهڻو ادب ۽ عروج حاصل ٿيو ۽ اهو
پلاڻ طريقو ملڪ ۾ ڦهلجي ويو جڏهن ته پري پري ملڪن ۾
۽ دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ گهڻا امير فقير بادشاهه شاهزادا عالم
سندن خدمت ۾ روحاني فيض وٺڻ لاءِ اچڻ وڃڻ لڳا. روايت آهي
جنهن ڏينهن پاڻ صبح جو مراقبي جو حلقو ڪندا هوا ته پاڻ هڪ هزار ڪانءَ به

زياده ماڻهن سنڌ حلقي ۾ لڏ ٿيندا هئا - سنڌ عادت هوندي هئي ته
سال جا ڇهه مهينا لاهور ۾ ۽ ڇهه مهينا پشاور ۾ گذاريندا هئا ۽ منهنجي
ڪٽنب قبيلي آل اولاد ۽ مريدن خادمن سان اهڙي شان شوڪت سان
ايندا ويندا هئا جيئن ڪنهن وڏي بادشاه جي سواري هجي - ۽ جڏهن
سنڌ تان لڏي واپس ٿيندا هئا ته سون پالڪين ۾ ۽ گهوڙن ۽ سون
اُٺن ۽ گهوڙن اهو حساب ٿي هلندا هئا ۽ جڏهن مريدن کي معلوم ٿيندو هو
ته هاڻي سواري سگهوئي اچڻ واري آهي ته واٽ وارا ماڻهو هڪ
هفتو اڳي ڇهنڊ ڇهاري زمين صفا ڪري سنڌ سواريءَ لاءِ
رستا ٺاهيندا هئا -

جنهن وقت هندستان ۾ مغل بادشاهن جي حڪومت ڪمزور ٿي ۽
نادرشاه ايراني جي ڦرلٽ کان دهلي جو تخت ۽ تاج برباد ٿي ويو
تڏهن مرهٽن ڪافرن ۽ سکن سڀني کي وجهه مليو ۽ انهن ظالمن
سڄي پنجاب تي قبضو ڪيو ۽ انهن ڪافرن ۽ اسلام جي دشمن
ظالمن [illegible] - ڪيترين مسجدن شهيد ڪيائون
ڪيترن بزرگن جا قبا جلائي ڇڏيائون ۽ ڪيترن مسلمانن بيگناه ڪُهايائون
۽ هزارن مسلمانن جا گهر ڦرايائون ۽ لٽايائون تڏهن حضرت محمد
رحمة الله عليه جا اولاد جا ان وقت سرهند شريف ۾ هو سمورو
ته پيري پيري بلوچن ولايتن ۾ هجرت ڪري لڏي ويو -

شايد انهي هجرت ڪرڻ ۾ هيءَ حڪمت هجي ته جيئن انهن جي
روحاني نور سان دنيا به ٻئي روشن ٿئي ۽ انهن ٻنهي جي فيض
جي درياهه مان ٻين ملڪن جا اُڃايل ۽ ڇهايل به پيالا ڀري ڀري
پيئن - جيئن انهي زماني ۾ حضرت مجدد جي اولاد مان هر هڪ
هدايت جو سج ۽ فيض جو چشمو هو. ڪافرن جي شرڪ جي
خرافات عربستان ڪي رامپور ۽ ڪي افغانستان لڏي ويا -
هي ٻئي پاڻ يعني اسان جا ڏاڏا حضرت جي صاحب پشاور وارا ۽ سيف
پاڻ خواجه صفي الله افغانستان ڏي رواڻا ٿيا جتي هنن نيو ڏيار
خواجه صفي الله ڪابل طرف هليا ويا ۽ اتي ديهي گوٺ ۾ ته اڏي حضرت
خواجه صفي الله جو اولاد ڪابل ۽ ڪابل جي ڀرسان ڳوٺن ۾ گهڻو آهي
۽ سندن قبر مبارڪ خديڊه ۾ آهي خديڊه عربي سمنڊ جي ڪناري
تي يمن ملڪ جو بندر آهي - عربستان جي سفر ۾ پيٽري انهي
انهي بندر تي سندس وفات ٿي هئي ۽ سندس قبر مبارڪ اتي مشهور آهي
ماڻهن پاڻ اتي لاڏائي ته ۽ تبرڪ ڪندا آهن -
مگر اسان جي ڏاڏي خواجه غلام محمد پشاور ۾ رهڻ اختيار ڪيو
۽ پشاور ۾ ئي سال ٻارنهن سؤ ستهتر هجري ۾ شوال مهيني جي
جمعرات ايام عيد جي رات وصال فرمايائون ۽ اسد الله خان جي
باغ ۾ جيڪو سندن پير مخلص مريد هو شهر جي ٻاهران دفن ٿيا

سنڌ ۾ وصال ڪيائين. انهي پارسين ۾ مسافرن لاءِ هڪ محل ۽ هڪ عاليشان
مسجد اُن ٺهرائي ڇڏي هئي. پر افسوس جو اهي عمارتون سکن جي حڪومت
جي چڙهائي ۾ ماڻهن جي ٻاجهه ۾ ويران ٿي ويون.
ٺٽي جي ماڻهن کان پڇڻ ۾ آيو ته اهو باغ خاص ڪري حضرت جي قبر مبارڪ
هيٺ آڻي تمام ڏاڍو آباد هو. باغ جي وچ ۾ پاڻي جي نهر وهندي
هئي. جنهن تي اڃا ٻيڙيون جي ٻنهي جانب اهڙيون هلنديون هيون ۽ اهو
سڄي باغ جي ٻن طرفن خانقاهه ۽ درگاهه شريف جي خرچ لاءِ وقف
ٿيل هئي. هيءَ زماني کان پوءِ جڏهن حضرت جي صاحبزادن جي اولاد ٺٽي
مان لڏي ٻئي هنڌ هليو ويو تڏهن اهو باغ ۽ زرعي زمين
جيڪا ڪر انهي بادشاهن ڏني هئي سا سندن اولاد جي هٿان هلي ويئي
هن وقت درگاهه شريف جي چوڌاري ڪچيون سرڪون ۽ عاليشان
عمارتون ٺهي ويون آهن ۽ اهو پاڙو ۽ پاڙي جي دروازي جي نالي
سان ٺٽي ۾ مشهور آهي.
ٺٽي جي شهر ڪاڻي گهٽي ويجهي ڏسي آهي ۽ جنهن پاسن کان شهر آباد
ٿي ويو آهي. هي درگاهه شريف مڪلي جي ٽڪري جي هيٺ اچي وئي آهي
تقريبًا اٽڪل هڪ جريب زمين جي هيٺ جي درگاهه لاءِ رهيل آهي جنهن ۾
هڪ پٽ هو جيڪو هن جي قبر برابر کوليل آهي. اهو هاڻي بہ ماڻهن کان
پيتي پئي آهي ۽ جيڪي ننڍي بنگلي آهي سو به اڄ ڪلهه سپاهين جي حوالي آهي

انهيءَ ديوار جي احاطي ۾ هڪ ٿلهو به فوٽ مٿاهون ۽ ڊگهه ۽
ويڪر ۾ ڏهن گزن برابر ٺهيل آهي. انهي ٿلهي تي ٽي قبرون آهن
وچين قبر اوڀر پاسي واري حضرت شاه غلام محمد رحمة الله عليه
جي آهي ۽ انهي جي پيرن ۾ ٻي قبر قبلي جي پاسي واري سندس پٽ حضرت
شاه غلام حسن جي آهي انهن ٻنهي قبرن جي سيرانديءَ کان سنگمرمر جا
لوح لڳل آهن جيڪي اڄ کان پنجاه سال اڳ اسان جي حضرت والد مرحوم
لڳايا آهن ۽ انهن تي آية الكرسي ۽ ٻنهي جا نالا ۽ وفات جي
تاريخ سنن هڪ اکرن سان لکيل موجود آهي ـ
ٽين قبر جا اولهه پاسي ساڳي ٿلهي تي چار پنج ڏوڪا پري آهي سا قبر
حضرت غلام فاروق جام نگر واري جي فرزند حضرت غلام عثمان جي
آهي جو اڄ کان اٽڪل چاليهه پنجاه سال اڳ اتي دفن ٿيل آهي مگر انهي
قبر تي ڪوبه نالو نشان لڳل ڪونهي ـ انهي ٿلهي جي ڏکڻ اتر طرف هڪ
ويران ٿيل ڪچي مسجد آهي جنهن جو ڪچو دروازو ڊهي ويو آهي باقي ڪچو
ڇانورو ڇٽا جي ڇت ڪار آهي ۽ هڪ ٿيل ڪٿي مسجد جي بنيا موجود آهي
درگاه جي احاطي ۾ هتي ڪاٿي ڍڪ ڦل ۽ ترتيب جا ڪچي بنا آهن
جي ٿيل ڪمال نالي پوليس جا ٻه ڏس ۾ اچن ٿا مگر ڪن ٽن جي سبب
انهن جي ڏهي پيا ڍير وٽ ۾ رستو صفا ڪريو ويو آهي ـ

نمبر ٢ جو اڳوڻن سجاده نشين جانشين شاه نالي جو پرسال جي اولاد

وفات ڪري ويو آهي سندس ٻچا مائٽ ٻه سوئي شهر ۾ موجود آهن
ايهو سجادو جانشاه سيد محمد صديق جي اولاد مان هو جو حضرت
امام رباني رحمة الله عليه جو خليفو هو ۽ مڪتوبات شريف ۾ به
خط حضرت مجدد جا انهن سيد محمد صديق جي نالي ڪيل موجود آهن.
سيد محمد صديق جي قبر درگاه شريف جي احاطي کان ٻاهر هڪ پراڻي
قبرستان ۾ ڏکڻ طرف ويران ۽ زبون حالت ۾ آهي قبر تي نالي نشان
جو ڪجهه به ڪونهي البته شهر جي واقف ماڻهن کان معلوم ٿيو ته
اها قبر سيد محمد صديق مرحوم جي آهي.
هن وقت درگاه جو سجادو هڪ ماڻهو وهاب الدين نالي پٺاڻ تخت هزاره
جو رهندڙ آهي جو جانشاه جي حياتي ۾ ئي هتي آيو هو ۽ درگاه شريف
جي خدمت ڪندو رهيو آهي. هي ويچارو به جيئن جانشاه آهي لاولد يا اولاد
ڪونه اٿس. ڪجهه ماه متقي ڪندو اٿس خير خيرات تي گذارو ڪري.
مون شهر جي ماڻهن کان حضرت جي صاحب مرحوم جي حويلي گهر ۽ اوطاق
بابت پڇا ڪئي ماڻهن چيو ته سڀئي حويليون ۽ خانقاه قصه خواني بازار جي
نمبر هڪ جي پاڙي ۾ هيون جتي هن وقت هڪ نئين مسجد جوهري
مسجد جي نالي سان اڏايل آهي ۽ مسجد جي چوڌاري هڪ باغيچو گلن
ڦلن جو لڳايل آهي. وڌيڪ حقيقت جو علم الله تعاليٰ کي آهي

حضرت شاه غلام محمد کي ڇهه فرزند هئا انهن مان ٻه ڀلارا ۽ پهرين
فرزند هيو شاه غلام حسين ٻيو شاه غلام حسن برڪتن ۽ ڪرامتن جا
صاحب هئا ۽ باطني فيض ۾ وڏي درجي کي پهتل هئا هي ٻئي سڳا
ڀائر هئا سندن والده صاحبه حضرت غوث الاعظم سيدنا شيخ
عبدالقادر جيلاني جي اولاد مان هئي - اهو سبب آن سندن والد بزرگوار
هنن ٻنهي پٽن کي ٻين پٽن کان وڌيڪ پيارا ۽ قريب
ڀانئيندا هئا - هي ٻئي ڀائر ڀرين ٻنهي ڏاڏي حضرت شاه غلام
محمد معصوم کان مريد ٿيا هئا ۽ روحاني نسبت ورتي هئائون ۽ وڏين
بشارتن سان سرفراز ٿيا هئا - وڏو ڀاءُ حضرت شاه غلام حسين
جو حضرت جي قنڌار واري ناليءَ سان مشهور آهي پيادر سان قنڌار ويا
۽ اتي ئي چلت ڪيائون - سندن تربت مبارڪ شهر قنڌار جي ٻاهران
اوڀر طرف ڏه ڪوهه جي ويجهو شاه جوئي جي ڪٻ تي آهي ۽ حضرت
جي صاحب جي ناليءَ سان مشهور آهي گهڻا ماڻهو زيارت ڪرڻ ايندا آهن
۽ توتن جي موسم ۾ ۽ بهار جي مند ۾ خلق جي سير تفريح جي جاءِ آهي
سندن اولاد ۽ خاندان قنڌار جي ڀرسان ڏالي ۾ بخارا ٻين ۾ ڪاسو ۾
۽ جلال آباد ۾ موجود آهي.

ننڍو ڀاءُ شاه غلام حسن صاحب جيڪو حضرت جي صاحب پشاور واري

جي ماليءَ شاهه مشهور آهي. اسانجي ڏاڏي آهي جيڪو پناهه ۾ ٻيڻي
والد سڳوري حضرت شاهه غلام محمد شاهه لڳ رهندو هو ۽ ٻيءَ حياتي
پناهه ۾ گذاري پناهه ۾ ئي رحلت ڪيائون. سندن قبر مبارڪ
اُها آهي جيڪا سندن والد ڪلان جي قبر شاهه لڳ قبله طرف آهي.

اسانجي ڏاڏي حضرت شاهه غلام حسن ڀري باطني طريقي ٻيڻي
ڏاڏي سڳوري حضرت قطب الاقطاب شاهه غلام محمد معصوم کان
ورتو هو ۽ ٻيڻي ڏاڏي جي مڪمل موجب ٻيڻي والد بزرگوار
شاهه غلام محمد کان فيض ورتائون ۽ معرفت ۽ روحاني نسبت ۾
تمام وڏو درجو ۽ اعلى مرتبو حاصل ڪيائون. ٻيڻي والد جي
حياتيءَ ۾ ئي خلق کي فيض ڏيندا هئا ۽ طالبان ملڪ ماڻهو سندن
خدمت ۾ حاضر ٿي فيض وٺندا هئا. سندن فيض ۽ هدايت جو
حلقو ايترو وڏو هو جو جيئن ته جڏهن پاڻ ڀريءَ پيري ڪمال
ڏيا هئا ته هڪڙي ڏينهن ۾ اٺ هزار ماڻهن خلق ۾ مرد
زالون امير ۽ فقير ۽ عام ۽ خاص شامل هئا سندن هٿ تي بيعت
ڪري ۽ طريقي نقشبندي ۾ داخل ٿيا. ٻئي ڏينهن ته ماڻهن جو
ايترو هشام اچي ويو جو جڳهه باطني ٿاهر ٿي ويو ۽ حساب
ڪرڻ جهڙي ڪونه هئي. ڏسڻ ته ماڻهن کي اهو ڀلاري زباني

ٻين لئي اوليائن ۽ الله جي دوستن سان ڪهڙو نه اعتقاد هو جو الله
جي واٽ ڏسڻ ۽ دل جي ڪشف لاءِ ٻين لئي ته اڃان ميتر اکنڊ ۾ اچوا
جئن پروانا شمع تي اچي ڪرندا آهن يا جئن ماکيون گلن ۽ ماڪ جي
خوشبوءِ تي اچي لڏيندا آهن - ڏوري اچي جي ڪعبي جي ماڻهن جي حالت
۽ درسو ته اهڙين پيالن پلائڻ کان ۽ الله تعاليٰ جي واٽ کان
ڪڏهن ناهن - هدايت روحانيت يا فيض ڏيڻ ته ماڻهن کي پاڻ
نڪا آهي - افسوس -

حضرت شاهه غلام حسن نقشبندي رحمة الله عليه جي وفات کانپوءِ اٺ
سٺ ورهيه سال حيات هئا - آخر سال ٻارهن سو چار هجري ۾ رحلت
ڪيائون ۽ نقشبندي رحمة الله شريف جي پاسي ۾ آرامي ٿيا - سندن اولاد
۾ ڪنهن تمام ڏڏو هو - ٻيئي حضرات سندن لوگ ۾ شيخ قدس طرا
سندن اولاد ما آهن - ڪين ٻيا ٿين ڪامل اولاد سنت فرزند هئا جئن ما
قدوة العارفين ولي ڪامل هدايت ۽ فيض جو صاحب حضرت شاهه
غلام نبي اسانجو ڏاڏو آهي -

حضرت شاهه غلام نبي ظاهري علم جي تحصيل کانپوءِ باطني علم جي تحصيل
نقشبندي رحمة الله سڳوري کان ڪئي هئي ۽ ڪين سنڌ رحمة الله جي تحريڪ جي اجازت
ڏني هئي - جنهن اجازت نامو سندن رحمة الله شريف نقشبندي مريدن تحرير
ڪندا ۾ ڪامل وارث ڏيکاريو آهي آڏو ۾ پاڻ

فرزند نور خشم مير غلام نبي جن سي طريقن يعني طريقه نقشبنديه طريقه
قادريه طريقه چشتيه طريقه سهرورديه ۾ اسان جي خليفي آهي ۽ انهن
کي انهن چئني طريقن ۾ مريد ڪرڻ جي عام اجازت ڏنل آهي
خليفي ۽ طالب کي الله تعالى جل شانه جي ذات ڏسڻ جو ذوق شوق جي
سو سنڌ هت جي طريقه نقشبنديه ۾ يا ٻين طريقن ۾ پڻ مريد ٿي
اهڙو طالب ۽ مريد سنڌ محال آهي گهڻو پرائيندو ۽ بزرگن
حضرات جي خوشنودي کي حاصل ڪندي ::

هي فقير جي ذات هن اجازت نامي جو اصل حضرت شاه غلام حسن جي
هٿ اکرن سان لکيل آهي ٻين الحال حضرات جي خطن شاه لڪ ۾ محفوظ آهن
صاحبزاده محمد ابراهيم جان وٽ ساماڻي ۾ موجود آهي خليفي کي
ڏسڻ جو شوق جي آهي ته ڏسي سگهي ٿو -

حضرت غلام نبي شاه ڪنڌڻا ۾ سال ٻارهن سؤ چوڏهن هجري ۾
رحلت فرمائي ۽ ڏنجهي جاري شاه غلام حسن حضرت جي ڪنڌڻا واري
جي مقام جي پريان دفن ٿيا -

حضرت غلام نبي جو فرزند حضرت شاه فضل الله هو جو نفعي قطب جو
قطب هو - ڪتاب عمدة المقامات سندن جو تاليف آهي خليفي ۽ ان جو ڪتاب
ترجمو جو ڪري تنهن کي جرجوسي ته پاڻ ظاهري توڙي باطني علم ۾
معرفت ۾ ڪيتري قدر ۽ بلند درجي کي پهتل هو -

حضرت فضل الله قنڌهار ۾ سال ٻارهن سو ايڪاسي هجري ۾ ڄاوا
ظاهري علم جي تحصيل کانپوءِ پنهنجي والد جي چوڻ تي حضرت خواجه
صفي الله کان مريد ٿيا. پوءِ بہ حياتي پنهنجي مرشد سڳوري جي خدمت ۾
گذاريائون. سفر حضر جيت تحت ساڻن گڏ رهندا هئا. حضرت خواجه
صفي الله جي فيض مان ڀرپور ورتائون ۽ ڏينهون ڏينهن لطائفن سان
نوازيا ويا. پنهنجي مرشد کان خلافت ۽ اجازت مليل هين - اهو
اجازت نامي جو نقل ڪتاب عمدة المقامات ۾ موجود آهي.
آخر ٽيونجاهه سال جي عمر ۾ سال ٻارهن سو چوٽيهه هجري ۾ هن
دنيا مان لاڏاڻو ڪيائون. حضرت جي صاحب قنڌهار واري جي
مقام ۾ پنهنجي والد شريف جي پاسي ۾ آرامي ٿيا.
حضرت فضل الله جو فرزند ارجمند شيخ ڪامل عارف واصل حضرت
شاه عبدالقيوم سال ٻارهن سو ڏهه هجري ۾ قنڌهار ۾ تولد ٿيا
ظاهري علم جي تحصيل وقت جي وڏن عالمن کان ڪيائون
سلوڪ ۽ طريقت ۽ باطني علم پنهنجي والد سڳوري کان حاصل ڪيائون
ڪيترا دفعا حج جي مبارڪ سفر تي ايندي ويندي سنڌ لنگهندي سنڌ جي
ملڪ تي ۽ بلوچستان تي ٿيو ۽ انهن ملڪن جا عام گهڻا عالم ۽ بزرگ
سندن خدمت ۾ حاضر ٿي فيض ياب ٿيا. سندن حياتيءَ جا احوال ۽ سندن
فرمايل لفظ مرحوم آخوند امير علي هالائي هڪ ڪتاب ۾ لکيا

آهي جنهن نالي آهي "قدسيات قيومية" ۾ سندن مجموعو احوال
هن فقير به پنهنجي ڪتاب مونس المخلصين ۾ بيان ڪيو آهي.
پاڻ قنڌهار ۾ سال ٻارهن سو ايڪهٺ هجريءَ ۾ وفات ڪيائون
۽ پنهنجي والد بزرگوار جي پاسي ۾ دفن ٿيل آهن - مرحوم
آخوند امير علي هالائي جو سندن مخلص مريد هو تنهن پنهنجي خط ۾ شعر
جوڙڻ ۾ تمام قابل هو تنهن سندن وفات جي تاريخ "بلغ العلى
بڪماله" مان ڪڍي آهي جا تمام سهڻي تاريخ آهي.
اسانجي حضرت والد مرحوم قدس سره پنهنجي اکين ڏٺين
ڏاڏي جي قبر تي سنگمرمر جو تختو لڳايو آهي جنهن تي
هيءُ جملو ۽ وفات جو سال اُڪريل آهي.
حضرت شاه عبدالقيوم جو فرزند قدوة السالڪين عمدة العارفين
سرچشمه اسرارن جو مخزن اخلاق محمدي شاه سنگهار علي اسانجو
ڏاڏو ۽ مرشد حضرت خواجه عبدالرحمان هو - پاڻ شهر قنڌهار ۾
سال ٻارهن سو چوٽيهه هجري ۾ ڄاوا ۽ سال تيرهن سو ٻٽيهه
هجري ۾ حيدرآباد شهر جي ٽلڪ ڳوٺ ۾ سنڌ درياه جي ڪناري
لبي شهر جي دامن ۾ آرامي ٿيا - اهو وقت جي عالمن ۽ شاعرن سندن
تعريف ۾ ڪيترا قصيدا ۽ شعر جوڙيا آهن - محي غفرله جي قطعا

سندن وفات جي تاريخ ڪٿي بہ ناهي - سندن حياتي جي سارن
احوال ۽ سندن ڪرامتون ۽ فرمودا تمام تفصيل ۽ سهڻي نموني سان
اساڻي والد مرحوم هڪ ڪتاب ۾ گڏ ڪيا آهن - انهي ڪتاب جو
نالو آهي انيس المريدين -

سندن سڀني کان وڏا ۽ پهريان فرزند هو اسانجي مرشد حضرت خواجه
محمد حسن جان - جنهن مثال واري هن خاندان ۾ ڏسڻ ۾ نٿي
ظاهر باطن جو ڪمال ۽ بيان ڪري ۽ قلم جي آسري ۾ ڪين ڏسي سگهجي
ٻائن نہ هاڻي ۾ سال ٻارنهن سو اٺهتر هجري ۾ ڄاوا ۽ ننڍپڻ جي
ڏينهن تعليم ساڳي والد ۾ تاريخ ڇهين رجب ڏهين سو سال
تيرهن سو ستيهين ۾ هن فاني دنيا مان عالم جاوداني ڏانهه رحلت
فرمايائون - ۽ ساڳي ڪنهن واري ڌڳاڻي شهر والد شريف جي
ڀاسي ۾ ابوبڪري طرف جنت باغ جا ٻه ڪنڊ هڪ ڪل ۾ سمايل
هڪ ٿيل ڀيڻ گڏ ۽ ٻاٺ گڏ آرام آهن -

سندن تابعين فضيلت ڪمال بزرگي ۽ ڪرامت جي حال هن فقير
مونس المخلصين نالي ڪتاب ۾ گڏ ڪري لکيو آهي ۽ ڪتاب ڇاپي
پترو ئي ڇپجي آهي - سندن ڪثير ڪرامتون عادتون عبادتون وظيفا
۽ ادب تصنيف ۽ سندن سڀئي خصلتون ۽ عادتون جو ڇڙو بيان

ڏسڻ جي نه ٿئي ڪتاب پڙهڻ گهرجي -

طريقه نقشبنديه جي ڪيترن مريدن ۽ مخلصن کي اسان جي پشاور واري
پير ڏاڏي جي واقفيت نه هئي - اهڙي ماڻهن جي واقفيت ۽
سمجهاڻي لاءِ مٿي بيان ڪيو ويو -

حاصل ڪلام ته اسان جي قبله شاه حضرت والد صاحب رحم جو حضرت جي
صاحب پشاور واري ستين پيڙهي جو ڏاڏو آهي ۽ سنڌ فرزند حضرت
شاه غلام حسن جو ڇهين پيڙهي جو ڏاڏو آهي ۽ حضرت امام رباني
مجدد الف ثاني رحمة الله عليه ڏهين پيڙهي جو ڏاڏو سڳورو آهي -
اهڙين سڀني پيارن بزرگن جي پاڪ روحن تي الله تعالیٰ جون شال سدائين
رحمتون ۽ برڪتون هجن - فقط والسلام

تاريخ ١٨ ماه مبارڪ ربيع الاول سال تيرهن سو چاهٺ هجري ١٣٦٨
فقير عبدالله قريشي اڪرم ڪلي ڪان شهر پشاور درگاه حضرت
جي صاحب رحم فراغت حاصل ڪئي - هن رساله جو
مقابلو اوليائن ڪيو ويو -

ايمان جون شاخون

بسم الله الرحمٰن الرحيم

حضرت رسول ڪريم صلي الله عليه وسلم فرمايو آهي ته ايمان جون ستر کان
مٿي شاخون آهن جن مان سڀ کان مٿي لا اله الا الله چوڻ آهي ۽ سڀ کان
گهٽ ايذا ڏيندڙ شيءِ کي رستي تان هٽائڻ آهي ۽ حيا به ايمان جي شاخ
آهي ـ هن حديث شريف کي بخاري ۽ مسلم حضرت ابوهريره کان روايت
ڪيو آهي ـ ايمان کي جيڪڏهن هڪ وڻ سان ڀيٽجي ته هن جي پاڙ صدق دل سان
الله پاڪ تي ايمان آڻڻ ۽ جيڪي حضرت رسول ڪريم الله جي پاران انسان کي
هدايت لاءِ آندو آهي تي ايمان آڻڻ آهي ـ باقي ٻيا عمل ۽ اخلاق ۽ عبادتون
انهيءَ وڻ جون ٽاريون ۽ ميوا آهن ـ

حديث شريف جي عالمن انهيءَ بابت گهڻي تحقيق ڪئي آهي ۽ لکيو آهي ته پاڪ
ڪريمن صلي الله عليه وسلم جيڪي ايمان جون ستر کان مٿي ٽاريون فرمايون آهن
سي ڪهڙيون ڪهڙيون ڳالهيون ۽ عبادتون آهن ـ سڀ کان صحيح قول امام
ابن حبان جو آهي امام ابن حبان لکي ٿو ته مون سڀني عبادتن کي ڳڻيو ته
انهن جو شمار تمام گهڻو ٿي ويو پوءِ مون حضور جن جي سنتن کي جانچيو ته
انهن جو شمار گهٽ ٿي ويو ـ انهيءَ کان پوءِ مون ڪلام الله شريف کي سمجهي غور سان پڙهيو
ته ڪهڙيون ڪهڙيون عبادتون ايمان جي ٽارين ۾ ليکيون ويون آهن پوءِ مون اهي سڀئي ملائي
۽ ٻيهر سڀني ڳالهين کي پاڻ ۾ ملايو ته سڀئي برابر ستهتر ٿيون ـ جنهن مان
مون کي يقين ٿيو ته حضرت رسول ڪريم صلي الله عليه وسلم جي مراد ايماني

مٿن ڪا به شي نه آهي جا انهيءَ کي نه ڏني آهي .

هاڻي هيٺ ايمان ۽ ايمان جي ستهتر شاخن جو بيان ڪجي ٿو .

(١) الله تعالىٰ تي ايمان آڻڻ (٢) الله تعالىٰ جي صفتن تي ايمان آڻڻ (٣)
اهو ايمان رکڻ ته الله کانسواءِ ٻيون سڀ شيون پيدا ٿيل ۽ الله تعالىٰ هميشه کان
آهي (٤) الله تعالىٰ جي ملائڪن تي ايمان آڻڻ (٥) الله تعالىٰ جي نازل
ڪيل ڪتابن تي ايمان آڻڻ (٦) الله تعالىٰ جي پيغمبرن تي ايمان آڻڻ (٧)
الله تعالىٰ جي تقدير تي ايمان آڻڻ ته جيڪي جهان ۾ ٿئي ٿو سو سڀ علم
الله ۾ آهي (٨) ڏينهن قيامت تي ايمان آڻڻ (٩) الله تعالىٰ سان محبت
رکڻ (١٠) الله تعالىٰ جي واسطي ڪنهن سان محبت رکڻ (١١) الله تعالىٰ جي واسطي
ڪنهن سان بغض رکڻ (١٢) حضرت رسول ڪريم صلي الله عليه وسلم سان محبت رکڻ
(١٣) حضرت رسول ڪريم جي عزت ڪرڻ ۽ انهي تي اعتقاد رکڻ مٿن درود پڙهڻ
۽ سنت جي پيروي ڪرڻ (١٤) ريا ۽ نفاق کان بچڻ ۽ دل ۾
اخلاص پيدا ڪرڻ (١٥) گناهن کان توبه ڪرڻ (١٦) الله تعالىٰ کان ڊڄڻ
(١٧) الله تعالىٰ جي فضل ۽ رحمت تي اميد رکڻ (١٨) الله تعالىٰ جو شڪر
ادا ڪرڻ (١٩) وعدو پورو ڪرڻ (٢٠) صبر ڪرڻ (٢١) الله تعالىٰ جي
قضا تي راضي رهڻ (٢٢) حياءُ ڪرڻ - حضرت جنيد رحمة الله عليه فرمائي ٿو
ته الله تعالىٰ جي نعمتن ۽ پنهنجي ڪوتاهين تي نظر ڪرڻ سان جيڪا حالت پيدا
ٿئي ٿي انهي کي حيا چئجي ٿو (٢٣) الله تعالىٰ تي توڪل ڪرڻ (٢٤)
الله تعالىٰ جي مخلوق تي رحم ڪرڻ (٢٥) نهٺائي اختيار ڪرڻ - [illegible]

ڪرڻ ۽ عيبن کي بيان ڪرڻ - وڏائي ۽ هٺ کي ترڪ ڪرڻ (٢٦)
حسد نه ڪرڻ (٢٧) ويڙهه نه ڪرڻ (٢٨) ڪاوڙ کي مارڻ (٢٩)
الله تعاليٰ جي هيڪڙائي جو اقرار ڪرڻ (٣٠) قرآن مجيد جي تلاوت
ڪرڻ (٣١) نفعو ڏيندڙ علم حاصل ڪرڻ (٣٢) ٻين کي علم سيکارڻ
(٣٣) الله تعاليٰ کان دعا گهرڻ (٣٤) الله تعاليٰ جو ذڪر ڪرڻ ۽
الله کان بخشش گهرڻ (٣٥) پاڪ رهڻ (٣٦) جن عضون کي
ڍڪڻ فرض آهي تن کي پردي ۾ رکڻ (٣٧) فرض نماز جي پابندي
ڪرڻ (٣٨) نفل ادا ڪرڻ (٣٩) زڪوات ڏيڻ (٤٠)
نفلي صدقا ڏيڻ (٤١) ٻانهن کي آزاد ڪرڻ (٤٢) بخشش ۽
سخاوت ڪرڻ - ماني کارائڻ ۽ مهماني ڪرڻ (٤٣) فرضي روزا
رکڻ (٤٤) نفلي روزا رکڻ (٤٥) اعتڪاف ۾ ويهڻ
(٤٦) شب قدر جي ڳولا ڪرڻ (٤٧) حج ڪرڻ (٤٨) عمرو
بجا آڻڻ (٤٩) طواف ڪرڻ (٥٠) دين جي خاطر پنهنجو وطن ڇڏڻ.
(٥١) باسيل نذر پوري ڪرڻ (٥٢) قسم جي ڳرائي کي سمجهڻ (٥٣)
ڪفارتن ادا ڪرڻ (٥٤) برائي کان بچڻ لاءِ نڪاح ڪرڻ (٥٥) زال
۽ اولاد جا حق ادا ڪرڻ (٥٦) ماءُ پيءُ سان چڱائي ڪرڻ (٥٧) اولاد
جي صحيح نموني پرورش ڪرڻ (٥٨) عزيزن سان مٺو سلوڪ رکڻ -

(٥٩) پنهنجي ساڌي جي فرمان برداري ڪرڻ (٦٠) پنهنجي ماڻهن تي شفقت
ڪرڻ (٦١) اميري جي حالت ۾ انصاف کي نه ڇڏڻ (٦٢) جماعت
جي پيروي ڪرڻ (٦٣) پنهنجي مسلمان حاڪمن جي فرمان برداري ڪرڻ
(٦٤) ماڻهن جي وچ ۾ صلح ڪرائڻ جي ڪوشش ڪرڻ - دين اسلام مان
جيڪي نڪري وڃن يا باغي ٿي وڃن انهن کي قتل ڪرڻ (٦٥) نيڪ ڪمن ۾
مدد ڪرڻ - ماڻهن کي چڱائي جو حڪم ڏيڻ ۽ برائي کان روڪڻ (٦٦) الله تعالا
جون ڏوهارين لاء مقرر ڪيل سزائون جاري ڪرائڻ جهڙوڪ چور ۽ ٻين
ڏوهارين کي شرعي سزائون ڏيارڻ (٦٧) ڪافرن سان جهاد ڪرڻ
(٦٨) امانت ادا ڪرڻ - غنيمت جي مال مان پنجون حصو حقدارن کي ڏيڻ
(٦٩) قرض ادا ڪرڻ (٧٠) پاڙي وارن سان چڱائي ڪرڻ (٧١)
ٻين ماڻهن سان مٺي سلوڪ ڪرڻ (٧٢) پنهنجو مال جائز نموني سان
خرچ ڪرڻ - جائز ذريعن سان مال گڏ ڪرڻ - مال کي اجايو وڃائڻ يا
بخيلي نه ڪرڻ (٧٣) سلام جو جواب ڏيڻ (٧٤) ڇڪ ڏيندڙ کي
جواب ڏيڻ - جڏهن ڇڪ ڏيندڙ الحمد لله چوي ته ان جي يرحمك الله
چوي (٧٥) ماڻهن کي تڪليفن کان بچائڻ (٧٦) راند روند کان
گوشو ڪرڻ (٧٧) ايذا رسائيندڙ شين کي ماڻهن جي رستي تان
هٽائي پري ڪرڻ -

انهن کري ۽ ڳالهين کانسواءِ ٻيون به چڱايون آهن جن لاءِ سگهه ...

ملګرتیا د زړه خوښیتیا هم ګڼل کیږي لکه چې په بیان اچي ویناکي -

مسلمانانو ته لازم اکي ته متقین یا ګمنو ته ترجیح لحد نیمګړی ایمان له

جانجین جنتي هم کاځامي یا ګمتیانو د ښیرم اچي ته جاله

الله کی دوی تحری نیمګړی ایمان ته کامل او مضبوط نباتي -

الله تعالی انسانانو او شرانو مسلمانانو ته متقین عملونو چي ته تپنی دي

آمین -